

Utredning av effekter på spridningssambandet för ek i Nationalstadsparken

vid utbyggnad av kvarteret Våbeln 2

Version 2011-03-04

1. Uppdraget	2
2. Bakgrund	2
3. Ekmiljöerna idag	4
4. Spridningen idag	5
5. Effekter av bebyggelse i planområdet	7
6. Åtgärder att minska barriäreffekten	9
7. Slutsatser	9
8. Referenser	10

Projektets organisation: Mova Hebert, Calluna AB (projektledare, naturvärdesbedömning, GIS, rapport), John Askling, Calluna AB (kvalitetsgranskning).

Citeras lämpligen: Hebert, M. 2011: Utredning av effekter på spridningssambandet för ek i Nationalstadsparken vid utbyggnad av kvarteret Våbeln 2, Version 2011-03-04, Calluna AB, Stockholm.

Kontakt för denna rapport: Mova.Hebert@calluna.se, 0765-87 20 27

Uppdraget

I samband med planläggningen av tomten av Södra Roslagens Tingsrätt i Nationalstadsparken fick Calluna i uppdrag att titta på hur spridningssambandet för ek i Nationalstadsparken påverkas. En första analys gjordes under hösten 2009 (Hebert, M.). Efter det har planen omarbetats.

Bakgrund

Planområdet för Våbeln 2 ligger i Nationalstadsparken. Inom Nationalstadsparken är det förbjudet att utföra åtgärder som kan skada det historiska parklandskapets kultur- och naturvärden (miljöbalken, 4 kap. 7 §). Här utreds om spridningssambandet för ek påverkas.

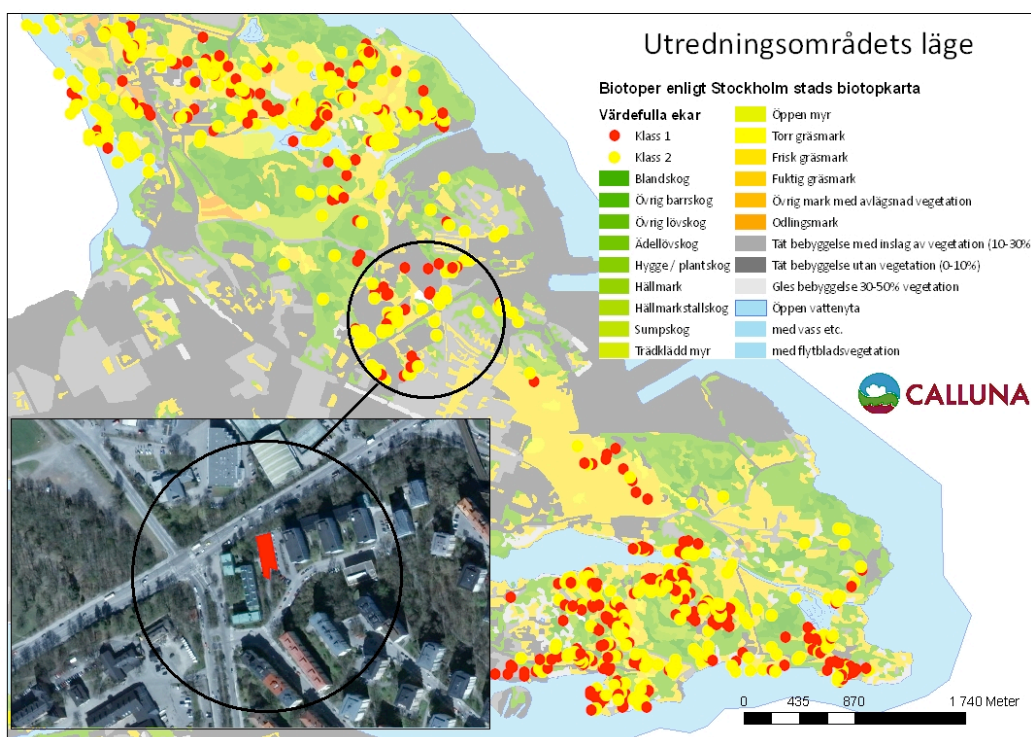

Bild 1. Utredningsområdets läge.

En första utredning skedde i november 2009. Sedan dess har detaljplanen modifierats och den naturmark som skulle bebyggas bevaras. Det nya huset placeras på mark som idag är parkeringsplats som finns öster om Tingshuset. Huset blir ungefär 30 meter högt.

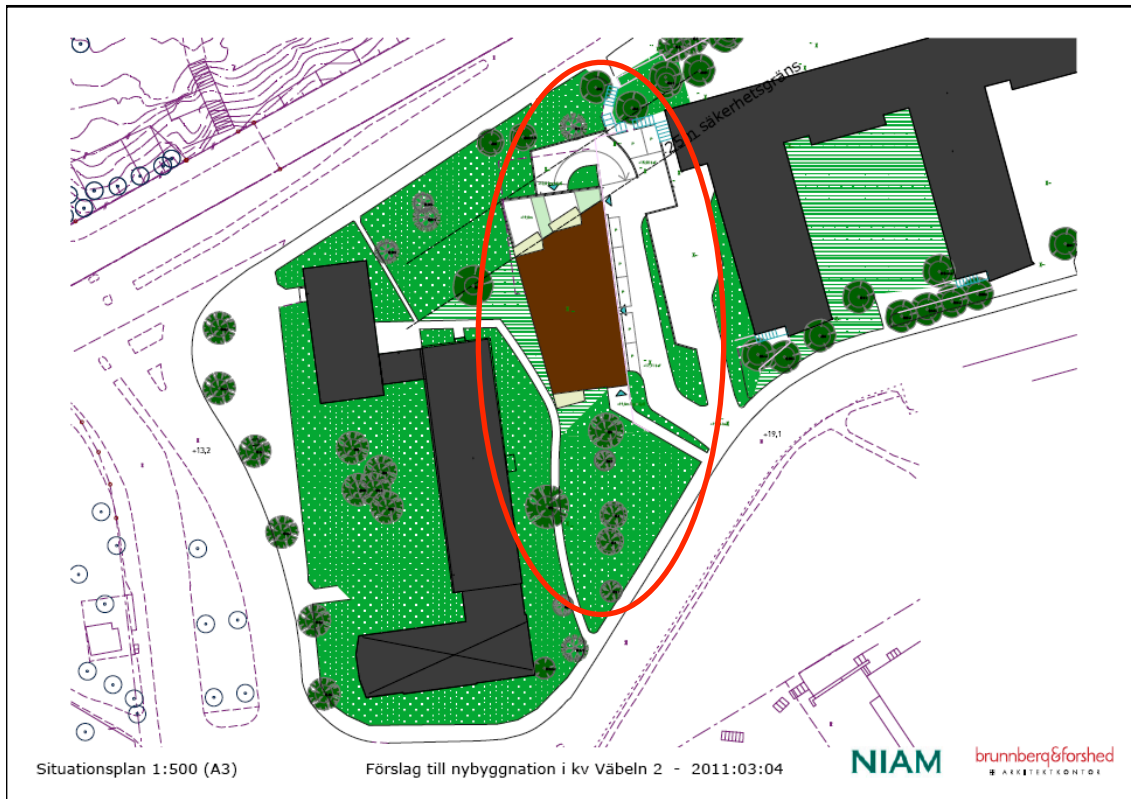

Bild 2. Utredningsområdet behandlar de delar av detaljplanen som berör området öster om Tingshuset, inringat med rött ovan. Byggnadens läge enligt 2011 års förslag.

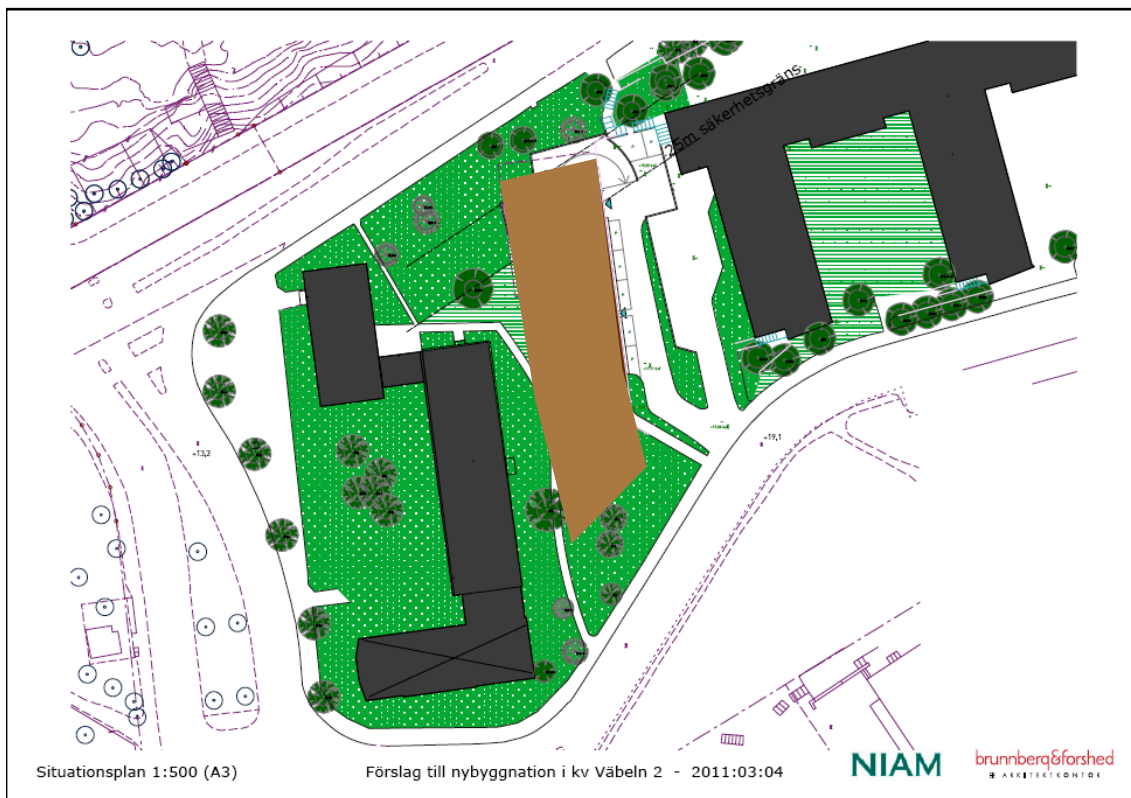

Bild 3. Byggnadens läge (2009).

Ekmiljöerna idag

I utredningsområdet finns sex ekar. Ekarna står på en liten kulle med buskar, örter och gräs. Ekarna är mellan 1 och 4 dm i diameter. Nära exploateringsområdet förekommer ekmiljöer både längs Lidingövägen och inne bland bebyggelsen söder ut. Norr om Lidingövägen är ekmiljöerna mer sammanhängande. Här finns värdefulla ekmiljöer bland annat runt ryttarstadion, tennishallen och vidare mot Hjorthagen.

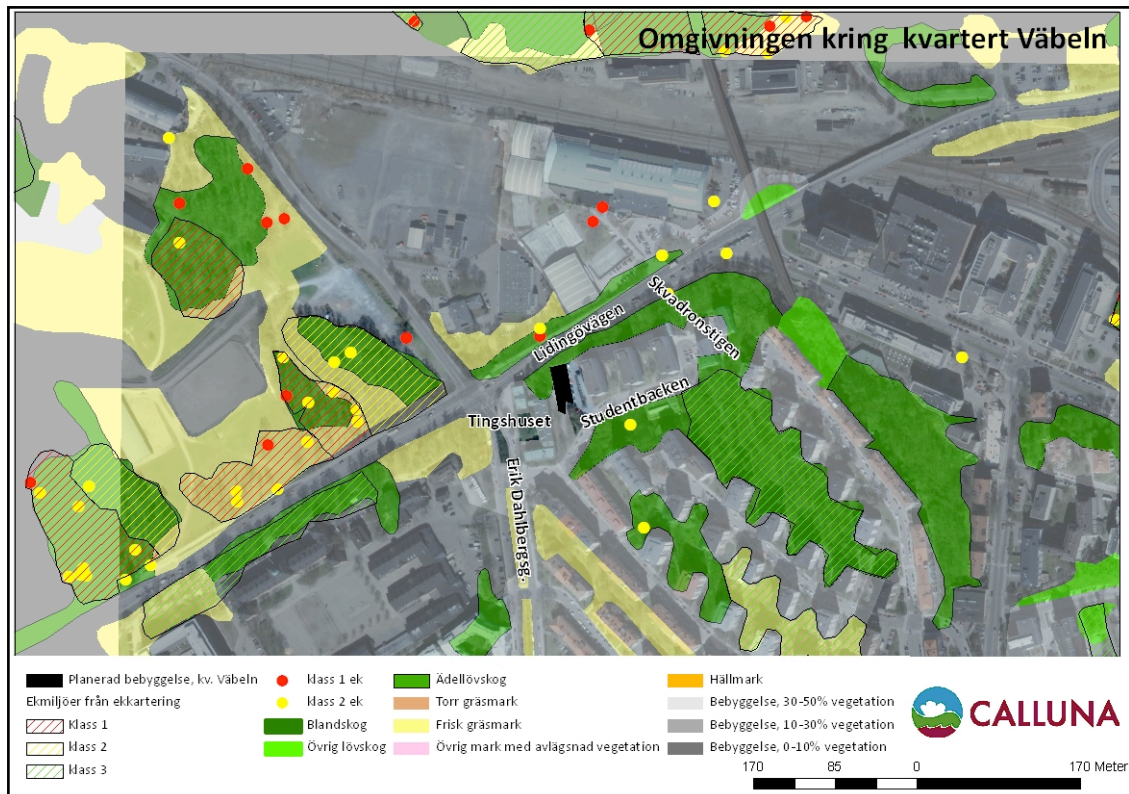

Bild 4. Ekmiljöerna enligt Stockholms stads biotopkarta och ekarteringen "Stockholms unika ekmiljöer" Stockholms stad från 2007

Stockholms ekdatabas är en kartläggning av värdefulla ekmiljöer inom Stockholms stad. Ur den har ekmiljöer inom ett avstånd på 1 km från Tingshusets mittpunkt sökts ut. Värdefulla ekområden förekommer enligt tabellen nedan. I databasen finns också enskilda ekar noterade, sammanlagt 74 stycken (utanför de områden som karterats som värdefulla ekmiljöer).

Till detta kommer de miljöer som inte finns med i inventeringen. Vid besöket vid Tingshuset noterades t.ex. en ekmiljö vid Studentbacken. Här växer bland annat en ek med en diameter på ca 10 dm med gnagspår, troligen från bredbandad ekbarkbock.

I studien "Landskapsekologisk analys av Nationalstadsparken" (Mörtberg och Ihse 2006) är länken mellan Södra och Norra Djurgården ett av de områden man har gjort modellering för. Inom detta område ligger kvarteret Våbeln. I analysen har man gjort antaganden om en förtätning av den befintliga bebyggelsen och slutsatsen är: "...för alla

de spridningsprofiler som testats, utgör detta avsnitt en viktig spridningslänk, som samtidigt är känslig för ytterligare bebyggelse.” I slutsatserna skriver man: ”En förtätning kan få allvarliga konsekvenser för möjligheten att långsiktigt bevara den biologiska mångfalden, särskilt för bevarandet av rödlistade evertebrater i livskraftiga populationer.”

I Artarken, Stockholms stads artdataarkiv, finns inom området 1 km från Tingshuset 52 observationer av rödlistade eller lokalt eller regionalt skyddsvärda arter av insekter, de flesta knutna till ek. Inom området finns även ett 50-tal observationer av rödlistade och lokalt eller regionalt skyddsvärda svampar, varav ungefär hälften är knutna till ek.

Spridningen idag

Området för exploatering ligger norr om den smalaste delen av spridningssambandet mellan norra och södra delen av Nationalstadsparken. Planområdet ligger vid Lidingövägen där det finns värdefulla ekmiljöer på båda sidor om vägen. Lidingövägen är hårt trafikerad och en barriär för flygande insekter. Från Tingshuset till Skvadronstigen är spridningen hämmad av bebyggelse. Här (Studentbackens norra sida) ligger låga hus parallellt med Lidingövägen och med högre lamellhus (tre stycken) vinkelrätt mot vägen. Mellan lamellhusen är det ca 20 meter. Bebyggelsen här utgör en kraftfull barriär för insekter. Idag finns ett 40 meter långt avstånd mellan Tingshuset och bebyggelsen öster ut. Här finns en potentiell spridningskorridor för flygande insekter som orienterar med hjälp av synen och som sprider sig efter t.ex. trädsiluetter. Det finns antagligen en viss spridning av eklevande insekter i avsnittet.

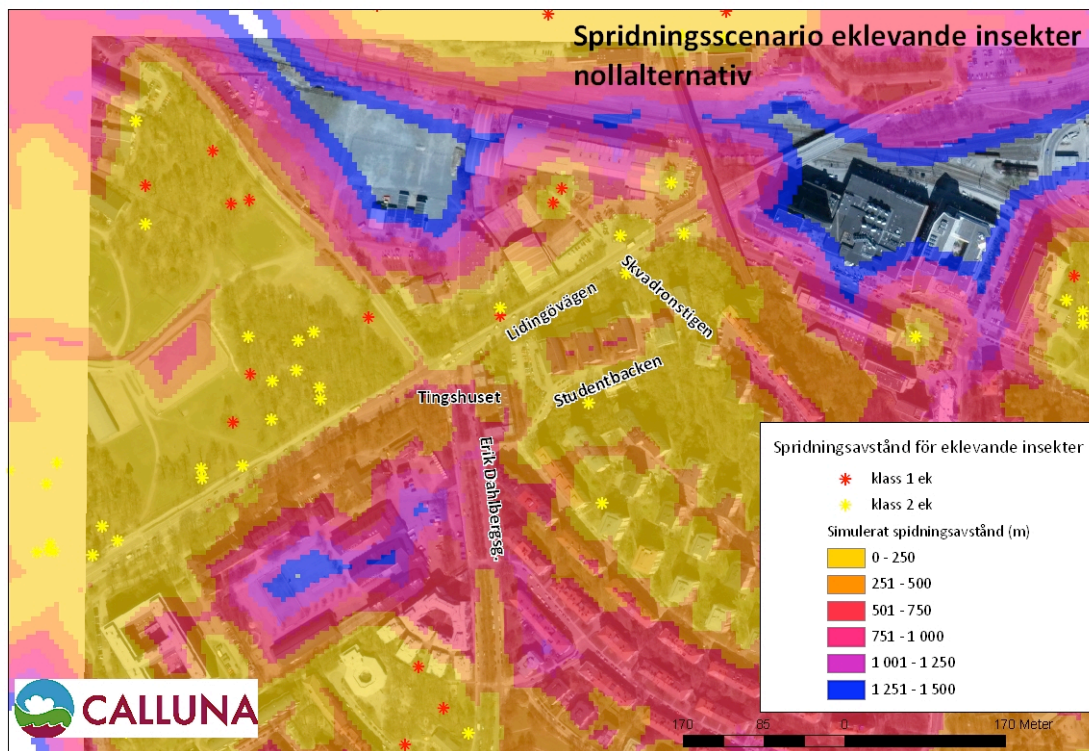
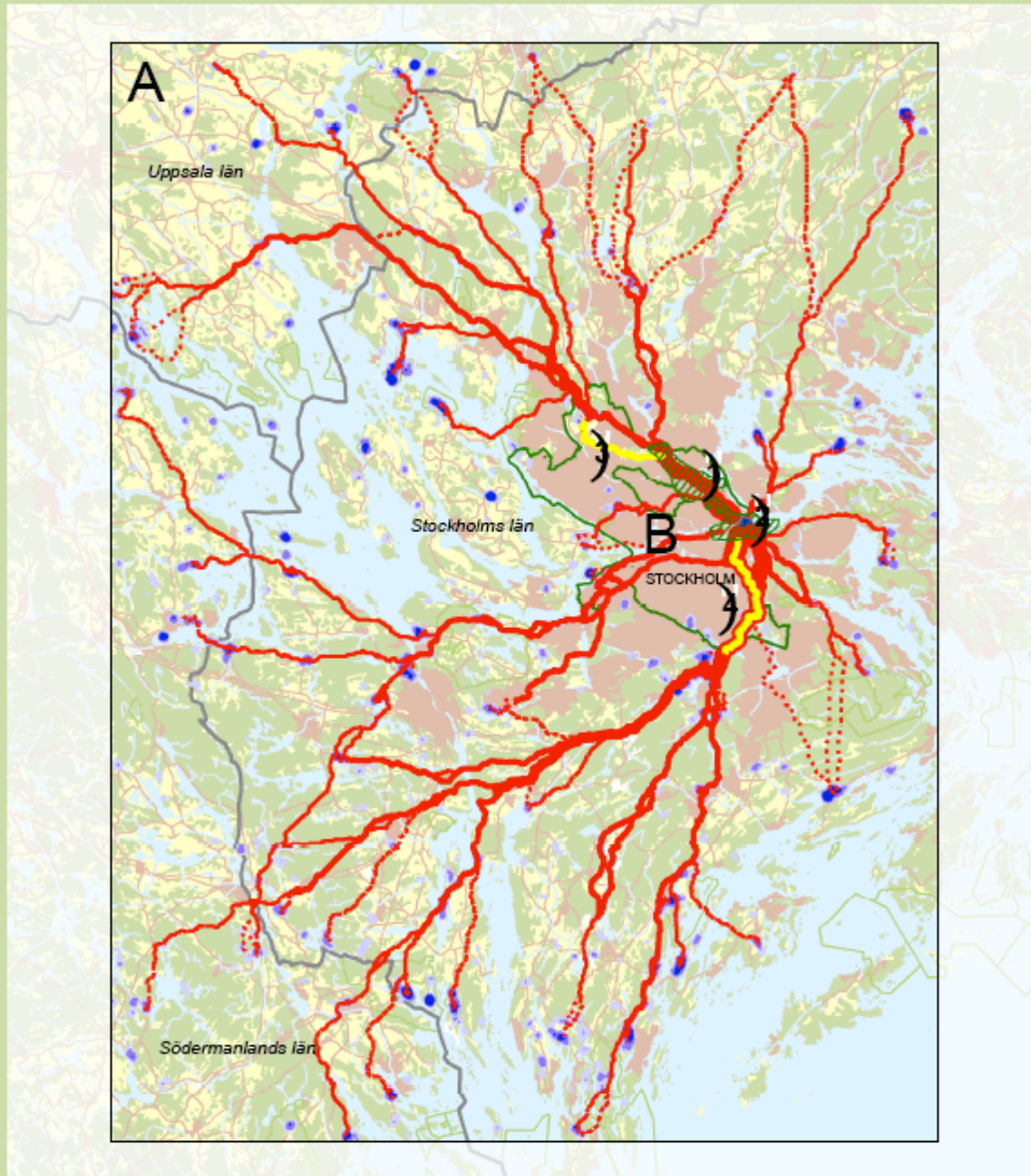

Bild 5. Redan idag finns en barriäreffekt i området som skapas av den omkringliggande bebyggelsen och Lidingövägen

SPRIDNINGSZONER

Landskapsekologisk analys av Nationalstadsparken

Figur 3. Spridningszoner mellan Södra Djurgården och några möjliga kärnområden med ädellövträd inom studieområde A, enligt olika spridningsprofiler. De viktigaste spridningszonerna gick via Gärdet (1) och Sickla (2). Två potentiella sträckningar för funktionella spridningszoner kunde identifieras, via Södra Järvafältet (3) och Flaten (4). Där finns stora möjligheter att på sikt skapa spridningszoner även för mer kontinuitetskrävande arter.

TECKENFÖRKLARING

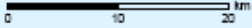
STUDIEOMRÅDEN	GENERALISERAD MARKANVÄNDNING
 Studieområde A	 Tätort
 Studieområde B	 Skog eller trädbevuxen mark
 Nationalstadsparken	 Öppen mark eller yta
POTENTIELLA KÄRNOMRÅDEN MED ÄDELÖVTRÄD	 Bebyggelse
 Andel ädellövträd inom en cirkel med 300 m radie	 Naturreservat/Nationalpark
SPRIDNINGSVÄGAR	 Länsgrens
 Befintliga spridningszoner	<small>© Lantmäteriet, 2006. Ur Geografiska Sverigesdata, 106-2004/188-AB</small>
 Potential för funktionella spridningszoner	 0 10 20 km

Bild 6. Planområdet ligger i spridningssambandet mellan södra och norra delen av Nationalstadsparken. Bild från rapporten "Landskapsekologisk analys av Nationalstadsparken". De viktigaste spridningsvägarna är markerade som röda linjer.

Effekter av bebyggelse i planområdet

Planen har sedan det tidigare skedet modifierats så att all grönmark öster om Tingshuset sparas. Inga ekmiljöer som finns idag försvinner. Därmed sparas också ekar som kan bli värdefulla för t.ex. eklevande insekter längre fram och en miljö som utgör en del i det svaga spridningssambandet. Spridningssambandet påverkas dock negativt då luckan öster om Tingshuset försvinner.

Analysen visar att med hänsyn tagen till olika markslags lämplighet som spridningsmiljö så ökar det avstånd som eklevande insekter upplever med bebyggelse enligt bägge förslagen.

I det första läget växer det upplevda avståndet till cirka 500 meter för insekter som är knutna till ekar i ljusa miljöer. Då bebyggelsen modifierats och naturmarken sparas blir barriären mindre bred, men lik väl kommer den att ta i stort sett hela den befintliga luckan i anspråk. Det upplevda spridningsavståndet kommer att vara cirka 400 meter i området i detta fall. Idag är avståndet från ekmiljöerna vid Studentbacken till värdefulla ekar norr om Lidingövägen 100 meter. Med hänsyn taget till Lidingövägens barriäreffekt är det upplevda spridningsavståndet idag cirka 180 meter.

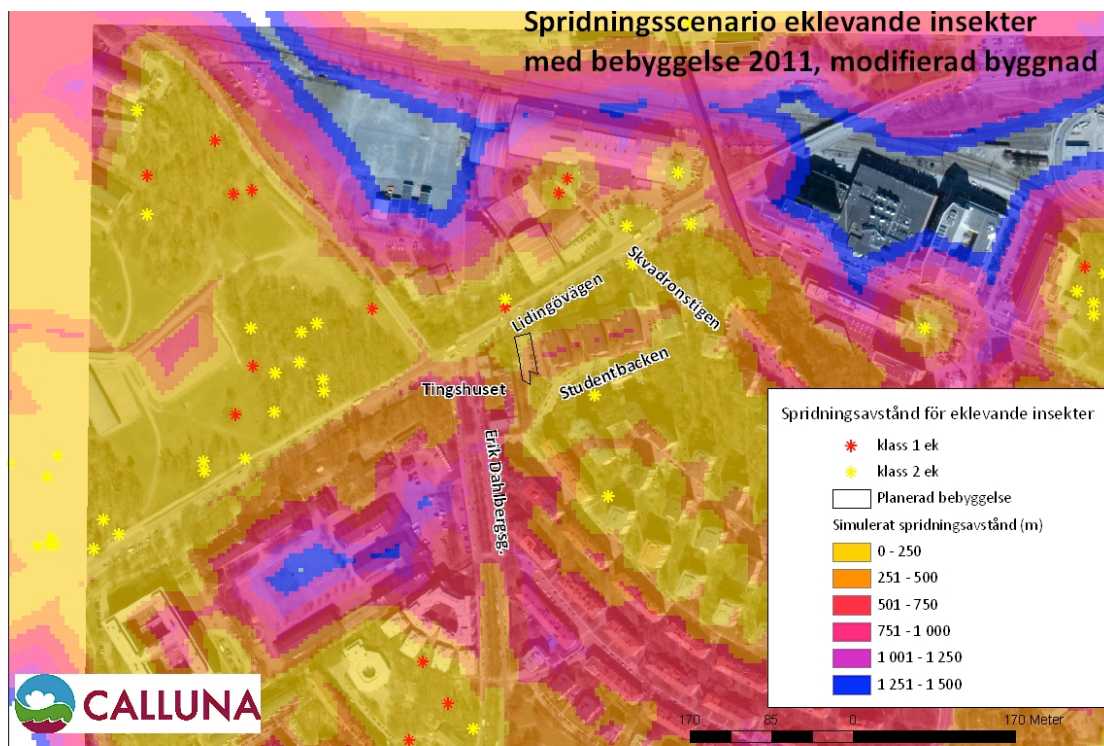
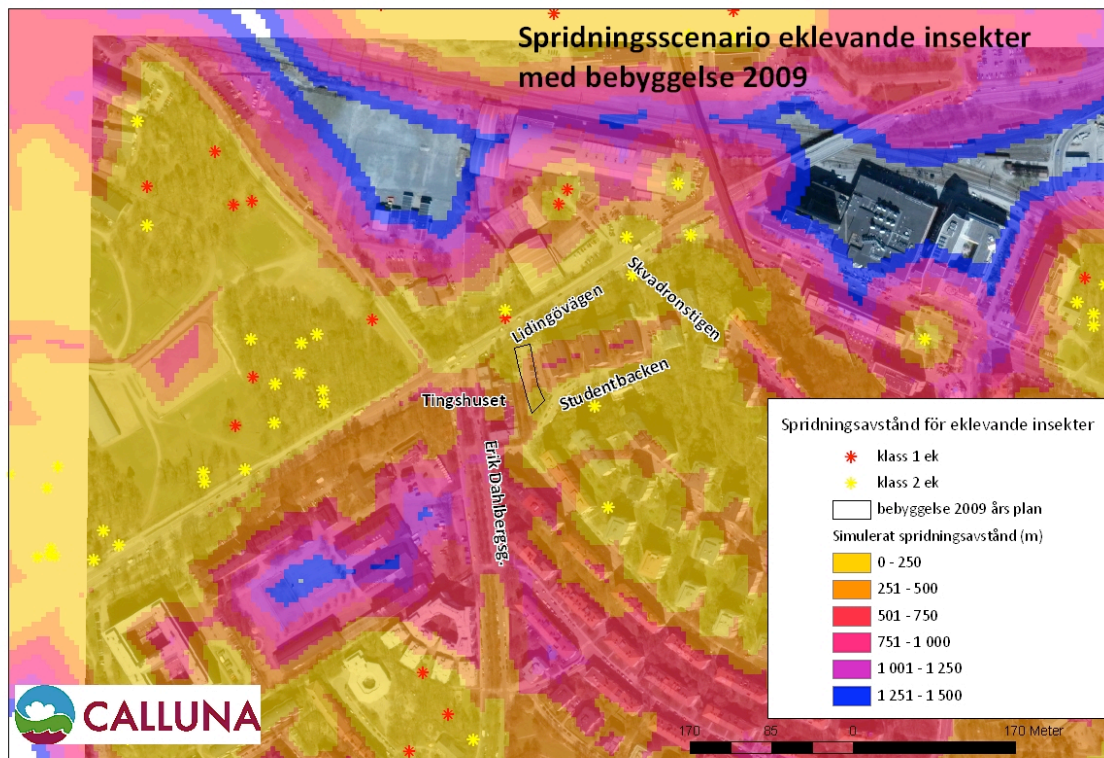

Bild 7. Spridningsscenarier för detaljplanen som utformningen var 2009 och sedan den modifierats. Barriäreffekten blir starkare av det nya huset i det första läget, men är stark även sedan en modifiering har skett.

Det upplevda (simulerade) spridningsavståndet för eklevande insekter ökar från i dag cirka 180 meter till cirka 500 meter för det första förslaget och cirka 400 meter för det modifierade.

Åtgärder att minska barriäreffekten

Uppförandet av en byggnad gör att en lucka som har visst värde för spridning stängs. Åtgärder för att minska den nya bebyggelsens barriäreffekt kan vidtas genom att skapa ekmiljöer i anslutning till Tingshustomten, men även genom skötsel av befintliga ekmiljöer.

I rapporten ”*Stockholms unika ekmiljöer. Förekomst, bevarande och utveckling.*” (Ekologigruppen 2007) föreslås skötselåtgärder för olika områden med värdefulla ekar. Här finns förslag om att friställa ekar vid Lidingövägen.

Det kan kompletteras med att sköta miljöerna söder om Studentbacken, väster om Tingshuset och kanske även med förstärkningsåtgärder som riktar sig mot miljöerna längs Erik Dahlbergsgata. Här finns idag oxelträd, en allé som fungerar som ledstråk för vissa djur. De kan kompletteras med ekar, andra blommande och bärande träd och buskar.

Slutsatser

- Luckan som finns mellan Tingshuset och bebyggelsen öster ut är idag ca 40 meter. Den kvarlämnade naturmarken, den öppna asfaltsytan samt Lidingövägen utgör idag sammantaget en spridningsväg. Luckans storlek (bredden är endast ca 40 m) och den starka trafiken på Lidingövägen gör att det redan finns en viss barriäreffekt.
- Vid bebyggelse kommer luckan som finns kvar mellan Tingshuset och bebyggelsen öster ut blir så liten att spridningen av eklevande insekter minskar. Siktlinjerna som idag finns kommer att skymmas.
- De ekar som sparas i planområdet bidrar till att skapa en kontinuitet mellan ekmiljöerna söder om Studentbacken och Lidingövägen på lång sikt.
- För att stärka spridningssambandet behövs skötsel av befintliga ekmiljöer och anläggning av nya i den trånga passagen i Nationalstadsparkens midja. Det kan vara inom planområdet eller i närbelägna delar i anslutning till Lidingövägen.
- Utan förstärkningsåtgärder riskerar en förtätning att försämra möjligheterna för spridning.

Referenser

- Ehnström, B. 2005. åtgärdsprogram för bredbandad ekbarkbock. (Plagionotus detritus). Naturvårdsverket. Rapport 5469.
- Ekologigruppen AB 2007. Stockholms unika ekmiljöer. Förekomst, bevarande och utveckling.
- Hebert, M. 2009 Utredning av effekter på spridningssambandet för ek i Nationalstadsparken vid utbyggnad av kvarteret Våbeln, Calluna AB, Stockholm
- Koffman, A. & Askling, J. 2009: Naturmiljöutredning – Underlag till MKB inför ny bebyggelse Hjorthagen, Norra Djurgårdsstaden, Dp Västra. Calluna AB, Stockholm.
- Mörtberg, U., Ihse M. 2006. Landskapsekologisanalys av Nationalstadsparken, rapport 2006:13, Länsstyrelsen i Stockholms län
- Stadsbyggnadskontoret, strategiska avdelningen. Nationalstadsparkens ekologiska infrastruktur. 1997. SBK 1997:8.
- Databas:
- Ekologigruppen AB 2007. Ekdaten från projektet ”Stockholms unika ekmiljöer.”
- ArtArken, Stockholms stads Artdatabank <http://artarken.stockholm.se/expose/artarkenobeh/avancerad.html> Biotopkartan,
- Stockholms stads biotopkarta

Calluna AB
Linköpings Slott 582 28 Linköping
www.calluna.se, info@calluna.se
Telefon: 013-12 25 75. Fax: 013-12 65 95